

children with autistic disorders basic structures of which are the basis for forming a common, psychomotor and social intelligence, communication needs, extension of social connections of communicative speech skills. Exposed function "kanisterapy" as a purposeful method of rehabilitation children with autism spectrum disorders: psychophysiological, psychotherapy, rehabilitation, competence, and self-realization communication. The model aimed "kanisterapy" work children with autism spectrum disorders as one of the auxiliary alternative means of communication, covering content, tools, system principles, methods and techniques of implementation put forward the goal. This model held three interrelated stages: starter, communicative active, phase change characteristics of evaluating the effectiveness of the child after "kanisterapy" classes.

Key words: children with autism spectrum disorders, kanisterapiya.

Received 14.04.2015

Reviewed 25.05.2015

Accepted 23.06.2015

УДК 376(438)"2000-2013"

E.M. Kulesza
ekulesza@aps.edu.pl

**UCZEŃ ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI
W SZKOLE PODSTAWOWEJ I GIMNAZUM W LATACH
2000-2013 W POLSKIM SYSTEMIE OŚWIATY**

Kulesza E.M. Students with special educational needs in the elementary and secondary/gymnasium/ schools in period 2000-2013 in polish system of education / E.M. Kulesza // Actual problems of the correctional education : Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Edition VI. Issue 1.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 170–180

E.M. Kulesza. Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole podstawowej i gimnazjum w latach 2000-2013 w polskim systemie oświaty. W artykule przedstawiono polskie prawo oświatowe oraz rodzaje placówek, w których odbywa się edukacja uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami. Szczegółowo przeanalizowano dane statystyczne za ostatnie 13 lat dotyczące liczebności uczniów z zaburzeniami i

niepełnosprawnością w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Zwrócono uwagę na pozytywne zmiany w edukacji oraz przyczyny spowolnienia procesu integracji.

Słowa kluczowe: uczeń, specjalne potrzeby edukacyjne, szkoła podstawowa, gimnazjum

Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty -z późniejszymi zmianami- jest najważniejszym aktem prawnym regulującym (Rozdział 1, Przepisy ogólne, Art. 1.):

1) prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej (niezależnie od jego stanu zdrowia i indywidualnych cech psychofizycznych – przypis autora artykułu) do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;

2) wspomaganie przez szkołę wychowawczej funkcji rodziny;

3) możliwość zakładania i prowadzenia szkół i placówek przez różne podmioty;

4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;

5) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;

5a) opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie realizowania z indywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;

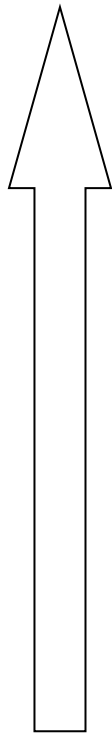
6) opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwienie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie. (www.portaloswiatowy.pl/akty-prawne/ustawa-o-systemie-swiaty (dostęp: 13.03.2015))

Zgodnie z art. 15 ustawy o systemie oświaty (z 7 września 1991r.) nauka jest obowiązkowa do 18 roku życia. Obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego obejmuje od 1 września 2015 r. dzieci pięcioletnie, a obowiązek szkolny wszystkie dzieci sześcioletnie (oprócz dzieci z odroczonym obowiązkiem szkolnym).

W Polsce stworzony został czteroetapowy system oświaty, zaczynając od 1) rocznego przygotowania przedszkolnego poprzez 2) edukację podstawową i 3) dwustopniową edukację średnią do 4) trzystopniowego kształcenia wyższego. Etapy edukacji przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Etapy edukacyjne i rodzaj wykształcenia w Polsce
(stan w roku szkolnym 2014/2015)

Etap	Rodzaj placówki	Rodzaj wykształcenia
IV.	uniwersytet, politechnika, akademia	wykształcenie uniwersyteckie
		studia 3. stopnia doktorantura (cztery lata)
		studia 2. stopnia magisterium (dwa lata)
		studia 1. stopnia licencjat (trzy lata)
III.	liceum, technikum, szkoła zawodowe	wykształcenie średnie ogólne i zawodowe do 4 lat
	gimnazjum	wykształcenie średnie niepełne klasy 1-3 (trzy lata)
II.	szkoła podstawowa	wykształcenie podstawowe 2. etap edukacyjny – klasy 4-6 (trzy lata)
	obowiązek szkolny od 6 roku życia	1. etap edukacyjny – klasy 1-3 (trzy lata)
I.	obowiązek przygotowania przedszkolnego	od 5 lat (od 1. września 2015) (rok)

Należy odnotować, że wielkim osiągnięciem Polski jest zapewnienie każdemu obywatelowi bezpłatnego kształcenia na każdym etapie, o ile odbywa się ono w trybie stacjonarnym w placówkach państwowych.

Grupy uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Grupę uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (SPE) wyodrębniło i sprecyzowało Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 228, poz. 1487). Otóż do uczniów ze SPE należą ci, których indywidualne możliwości psychofizyczne wynikają:

- 1) z niepełnosprawności (niepełnosprawność intelektualna, niewidome i słabo widzące, niesłyszące i słabo słyszające, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością sprzężoną, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera)
- 2) z niedostosowania społecznego
- 3) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym

- 4) ze szczególnych uzdolnień
- 5) ze specyficznych trudności w uczeniu się
- 6) z zaburzeń komunikacji językowej
- 7) z choroby przewlekłej
- 8) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych
- 9) z niepowodzeń edukacyjnych
- 10) z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi
- 11) z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Typy placówek

Dzieci i młodzież ze SPE może realizować swój obowiązek edukacyjny w trzech typach placówek:

1. ogólnodostępnych (1-2 dzieci ze SPE w grupie/klasie w przedszkolu/szkole ogólnodostępnej, o maksymalnej liczbie dzieci do 30; pomoc psychologiczna, zajęcia logopedyczne oraz zajęcia z gimnastyki korekcyjnej zazwyczaj na terenie placówki; bardziej specjalistyczna pomoc w wyspecjalizowanych poradniach i ośrodkach; brak etatu pedagoga specjalnego;
2. integracyjnych (może być przedszkole, szkoła lub tylko grupa lub klasa integracyjna w placówce ogólnodostępnej); proporcje: jedno dziecko/uczeń z orzeczeniem o kształceniu specjalnym na czworo dzieci bez problemów rozwojowych; maksymalnie 20 dzieci; w grupie/klasie integracyjnej jest nauczyciel wspierający oraz nauczyciel ogólnodostępny, może być również asystent nauczyciela; pomoc logopedyczna, psychologiczna, gimnastyka korekcyjna zazwyczaj na miejscu w placówce; często część zajęć specjalistycznych oferowana na miejscu;
3. specjalnych (może być przedszkole/ośrodek/szkoła specjalna lub tylko grupa lub klasa specjalna w szkole ogólnodostępnej); liczba dzieci zależy od rodzaju, zakresu i stopnia niepełnosprawności lub zaburzenia; zapewniona jest intensywna wielospecjalistyczna.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży

Od ponad dwudziestu lat obserwuje się w Polsce spadek populacji uczniów w szkołach podstawowych związany z niżem demograficznym. Ilustrują to wyliczenia zawarte w tabeli 2. Od 2000 do 2006 roku liczebność uczniów zmniejszyła się o 19,21%. W ostatnich latach ta niekorzystna dynamika uległa zahamowaniu, jednak nadal utrzymuje się trend spadkowy.

Tabela 2

Populacja uczniów w szkołach podstawowych
w latach 2000/2001 – 2012/2013

Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży			
Rok szkolny	Liczba uczniów	Różnice w liczebności w stosunku do roku poprzedzającego	w %
2000/2001	3 220 571	-618 551	-19,21
2005/2006	2 602 020		
2006/2007	2 484 820	-117 200	-4,50
2007/2008	2 375 205	-109 615	-4,41
2008/2009	2 294 369	-80 836	-3,40
2009/2010	2 234 937	-59 432	-2,59
2010/2011	2 191 659	-43 278	-1,94
2011/2012	2 187 172	-4 487	-0,21
2012/2013	2 160 757	-26 415	-1,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, s. 133; pobrane z http://stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 09.03.2015).

Tabela 3

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych w latach szkolnych od 2000/2001 do 2012/2013

Rok szkolny	Szkoła podstawowa specjalna		Oddział specjalny w szkole podstawowej		Klasa integracyjna w szkole podstawowej		Klasa ogólnodostępna w szkole podstawowej	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba klas	Liczba uczniów	Liczba klas	Liczba uczniów
2000/2001	780	52020	284	3207	1548	6897	9788	37890
2001/2002	757	42424	238	2156	1899	8305	11817	43318
2002/2003	783	39873	214	1753	2326	9120	10814	32842
2003/2004	779	37733	229	1733	2727	10933	11639	30330
2004/2005	770	35052	229	1653	3004	12641	11906	30166
2005/2006	772	33209	201	1450	3275	13578	12156	28315
2006/2007	778	31220	196	1290	3424	14278	11048	26240
2007/2008	790	27284	209	2304	3306	11084	17319	27392
2008/2009	776	25883	165	1616	3150	11362	16129	24796
2009/2010	777	24658	293	3295	3281	12226	15562	22787
2010/2011	780	24456	196	1725	3927	14539	15276	20488
2011/2012	786	23773	158	793	3863	14192	15012	19771
2012/2013	781	23441	167	771	3851	13969	15747	20565

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, s. 148 pobrane z http://stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 9.03.2015).

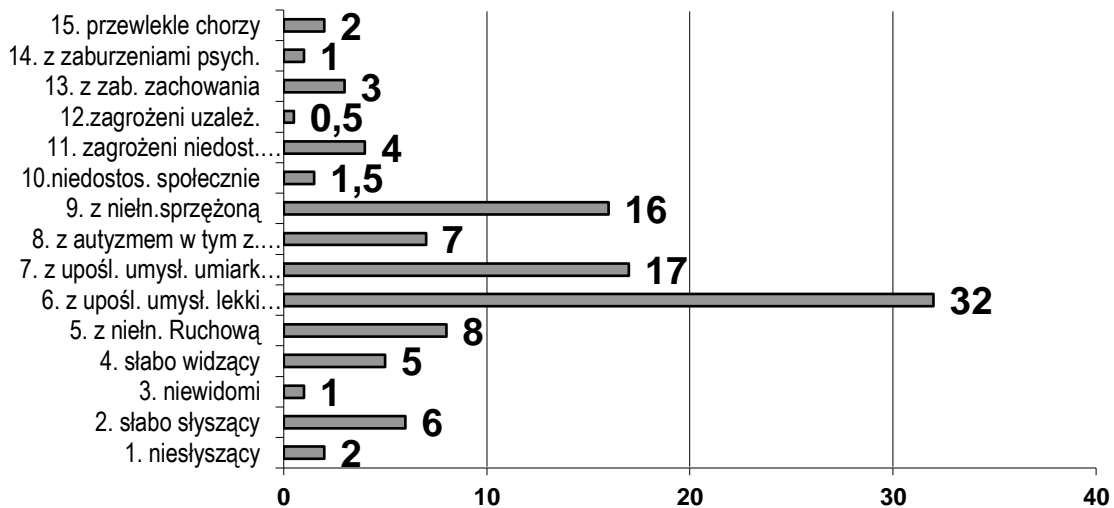
Tabela 3 przedstawia statystyki za lata 2000-2013 dotyczące liczebności uczniów ze SPE w 1) szkołach podstawowych specjalnych, 2) oddziałach specjalnych w szkole podstawowej, 3) klasach integracyjnych oraz 4) klasach ogólnodostępnych (inkluzyjnych).

W roku szkolnym 2012/2013 w szkołach podstawowych dla dzieci i

młodzieży uczyło się 58,7 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Stanowili oni 2,7% zbiorowości uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży. Odsetek ten od roku szkolnego 2002/2003 pozostaje na poziomie 2,7% - 2,9%.

Liczebność uczniów ze SPE w roku szkolnym 2012/2013 ze względu na rodzaj zaburzenia i niepełnosprawności przedstawia wykres 1. Największą grupę reprezentują uczniowie z lekkim stopniem upośledzenia umysłowego (niepełnosprawności intelektualnej) – ok. 32% wszystkich uczniów ze SPE i ci uczniowie są najczęściej objęci edukacją integracyjną.

Wykres 1. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (specjalnych i ogólnodostępnych) w roku szkolnym 2012/2013 w %

Źródło: Na podstawie: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, s. 90; pobrane z http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 09.03.2015).

1. niesłyszący
2. słabo słyszący
3. niewidomi
4. słabo widzący
5. z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją
6. z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim
7. upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym
8. z autyzmem w tym z zespołem Aspergera
9. z niepełnosprawnością sprzężoną
10. niedostosowani społecznie
11. zagrożeni niedostosowaniem społecznym
12. zagrożeni uzależnieniami
13. z zaburzeniami zachowania
14. z zaburzeniami psychicznymi
15. przewlekłe choroby

Od 1997 roku -gdy dokonano poprawki w Ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty, która wprowadza obowiązek edukacyjny dla wszystkich uczniów niezależnie od stopnia, rodzaju i zakresu niepełnosprawności- rośnie

liczba uczniów ze sprzężoną niepełnosprawnością. W roku szkolnym 2012/2013 stanowili oni 16% wszystkich uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zazwyczaj ta grupa uczniów swój obowiązek szkolny realizuje w placówkach specjalnych.

Jak wynika z tabeli 3 w ciągu dziesięciu lat (2000/2001-2012/2013) istotnie zmniejszyła się liczba uczniów w szkołach podstawowych specjalnych - z 52020 do 23441, natomiast prawie dwukrotnie zwiększyła się liczba uczniów w edukacji integracyjnej - z 6897 do 13969. Jest to zjawisko korzystne, warte odnotowania. W roku szkolnym 2012/2013 około 58,75% dzieci ze SPE uczyło się wspólnie ze swoimi pełnosprawnymi kolegami i koleżankami. Należy jednak zwrócić również uwagę na spowolnienie procesu integracji w ostatnich trzech latach (2010-2013) i zastanowić się, dlaczego tak się dzieje.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi W gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży

Liczbę uczniów w gimnazjum na przestrzeni ostatnich trzynastu lat (2000-2013) przedstawia tabela 4. Od 2000 r. do 2006 r. wzrosła populacja uczniów o 34,27 %. Jednak już od roku szkolnego 2006/2007 uwidacznia się systematyczny spadek liczebności zawierający się w przedziałach od 4,0% do 4,94%. W porównaniu z rokiem 2005/2006 populacja uczniów w roku szkolnym 2012/2013 zmniejszyła się o 435123, tj. 27,25%.

Tabela 4

Populacja uczniów w szkołach gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży
w latach 2000/2001 – 2012/2013

Uczniowie w szkołach gimnazjalnych			
Rok szkolny	Liczba uczniów	Różnice w liczebności w stosunku do roku poprzedzającego	w %
2000/2001	1 189 945	+407 836	+34,27
2005/2006	1 596 781		
2006/2007	1 528 755	-68 026	-4,26
2007/2008	1 453 230	-75 525	-4,94
2008/2009	1 381 399	- 71 831	-4,94
2009/2010	1 322 146	-59 253	-4,29
2010/2011	1 261 381	-60 765	-4,60
2011/2012	1 210 022	-51 359	-4,07
2012/2013	1 161 658	-48 364	-4,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, s. 133; pobrane z:

http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 09.03.2015).

Na tym tle interesująco wyglądają statystyki uczniów gimnazjum ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Sumaryczne dane tabeli 5 za rok szkolny 2012/2013 wskazują, że w gimnazjach uczyło się 50066 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Według doniesień GUS (2013)

stanowili oni 4,3% zbiorowości uczniów gimnazjów wszystkich typów. Do gimnazjów specjalnych i oddziałów specjalnych uczęszczało 57,7% uczniów ze SPE, pozostali (42,3%) odbywali edukację w klasach integracyjnych i ogólnodostępnych.

Tabela 5

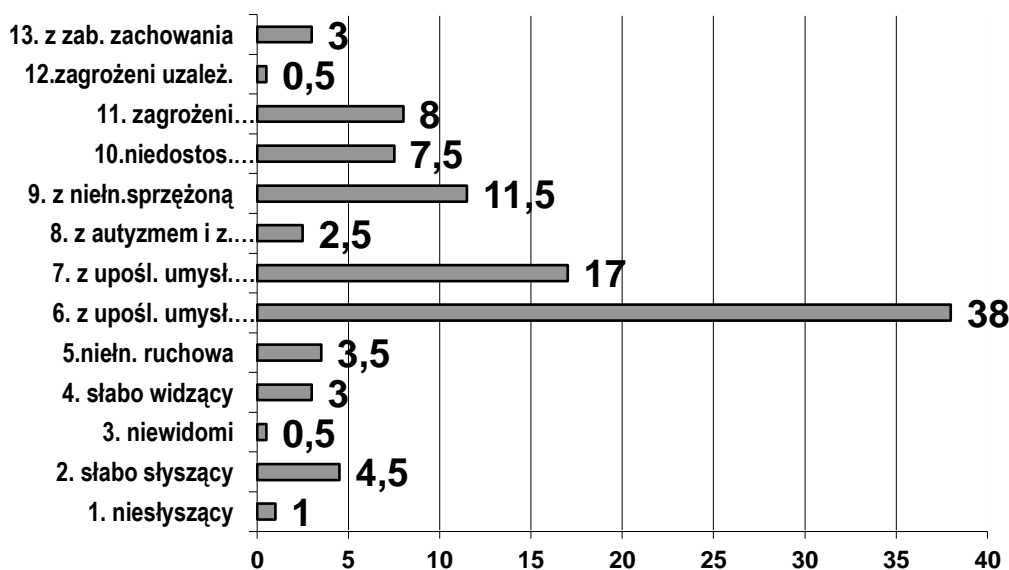
Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjach w latach szkolnych od 2000/2001 do 2012/2013

Rok szkolny	Gimnazjum specjalne		Oddział specjalny w gimnazjum		Klasa integracyjna w gimnazjum		Klasa ogólnodostępna w gimnazjum	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba klas	Liczba uczniów	Liczba klas	Liczba uczniów
2000/2001	753	30 367	146	1 672	234	1 109	3 681	15 432
2005/2006	806	35 649	180	1 813	1 174	5 225	8 759	21 388
2006/2007	820	34 602	174	1 605	1 394	6 170	8 123	19 570
2007/2008	816	33 042	143	1 613	1 446	5 290	8 427	19 352
2008/2009	824	31 400	161	1 669	1 503	5 804	8 071	17 305
2009/2010	821	30 292	201	2 160	1 644	6 515	8 098	16 614
2010/2011	822	29 733	196	1 826	2 083	7 811	7 793	14 586
2011/2012	830	28 632	147	1 045	2 007	7 665	7 850	14 281
2012/2013	840	27 949	138	886	1 904	7 172	7 911	14 062

Zródło: Opracowanie własne na podstawie Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, s. 150, pobrane z:

http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 09.03.2015).

Wykres 2. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w gimnazjach dla dzieci i młodzieży (specjalnych i ogólnodostępnych) w roku szkolnym 2012/2013 w %

Zródło: Na podstawie: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, s. 91; pobrane z http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 09.03.2015).

1. niesłyszący
2. słabo słyszący
3. niewidomi
4. słabo widzący
5. z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją
6. z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim
7. upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym
8. z autyzmem w tym z zespołem Aspergera
9. z niepełnosprawnością sprzężoną
10. niedostosowani społecznie
11. zagrożeni niedostosowaniem społecznym
12. zagrożeni uzależnieniami
13. z zaburzeniami zachowania

W roku szkolnym 2012/2013 najliczniejszą grupą ze SPE byli uczniowie z upośledzeniem umysłowym (niepełnosprawnością intelektualną) – 55% (wykres 2), w tym w stopniu lekkim - 38% i z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym – 17%. Trzecią grupę pod względem liczebności (ponad 11%) stanowili uczniowie ze sprzężoną niepełnosprawnością.

Analiza danych tabeli 5 ujawnia, że w gimnazjum - analogicznie do tendencji zaobserwowanych na etapie szkoły podstawowej - w ostatnich dwóch latach spadło tempo włączania uczniów z niepełnosprawnością w proces wspólnej edukacji z pełnosprawnymi rówieśnikami. W latach poprzednich wzrost uczniów ze SPE w kształceniu integracyjnym i ogólnodostępnym był znaczący.

Przyczyny spowolnienia procesu integracji analizowano w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Przeprowadzono ogólnopolskie badania ankietowe nauczycieli placówek ogólnodostępnych, pytając ich o szanse i zagrożenia edukacji integracyjnej. Badania ujawniły (Al-Khamisy, 2013):

- duże zróżnicowanie kompetencji nauczycieli ogólnodostępnych przedszkoli, szkół, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych i ośrodków doskonalenia nauczycieli;
- rozbieżności pomiędzy deklarowanymi kompetencjami a kompetencjami rzeczywistymi w pracy z dziećmi z ADHD;
- poczucie braku kompetencji z zakresu rozpoznawania potrzeb ucznia oraz pracy z uczniem z niepełnosprawnością.
- ogólną samotność nauczycieli wynikającą z braku wiedzy o uczniu ze SPE, zwłaszcza nieznaną metod pracy z uczniem z autyzmem i zaburzeniami sensorycznymi w edukacji inkluzyjnej;
- stosunkowo duży zasób wiedzy o dysfunkcjach nauczycieli klas I-III;
- niski zasób wiedzy o uczniu ze SPE nauczycieli klas IV-VI;
- poczucie braku wsparcia ze strony specjalistów (zwłaszcza pedagoga wspierającego), stąd opór wobec edukacji integracyjnej;
- obawy nauczycieli, że zbyt liczne klasy nie pozwalają zauważyć indywidualnych potrzeb uczniów sprawnych, tym bardziej nie będą w stanie zaspokoić potrzeb uczniów z niepełnosprawnością;
- zbyt sztywne nastawienie na osiągnięcia szkolne władz oświatowych, zewnętrzny ranking szkół - zdaniem nauczycieli- nie sprzyja edukacji inkluzyjnej;

- duże zróżnicowanie w podejściu do nowych ustawowych zadań związanych z pomocą psychologiczno-pedagogiczną uczniowi ze SPE: od przekonania o narzucaniu nowych obowiązków do traktowania ich jako wyzwania;
- słabe przygotowanie w konstruowaniu IPET nauczycieli przedszkoli i klas IV-VI;
- wysoki poziom świadomości nauczycieli oraz osób wspierających ich pracę, co do potrzeby posiadania fundamentalnych kompetencji dotyczących konstruowania indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych.

Wnioski z badań posłużą do wdrożenia programów wspierających pracowników oświaty i społeczności lokalne w procesie inkluzji edukacyjnej i społecznej.

Podsumowanie

Ustawa o systemie oświaty i wychowania z 7 września 1991 r. z późniejszymi zmianami gwarantuje każdemu prawo do edukacji i zobowiązuje do podjęcia obowiązku szkolnego od 6. roku życia do ukończenia 18 roku życia. Nauka jest bezpłatna na każdym poziomie edukacji: od rocznego przygotowania przedszkolnego, poprzez 6-letnią szkołę podstawową, 3-letnie gimnazjum, 3-letnie liceum, 3-letnie dzienne studia licencjackie, 2-letnie dzienne studia magisterskie i 4-letnie studia doktoranckie. Prawo oświatowe wyróżnia grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz określa rodzaje placówek, które może wybrać prawny opiekun ucznia lub uczeń. Polski system oświaty daje możliwość wyboru pomiędzy trzema typami szkół: ogólnodostępnymi, integracyjnymi i specjalnymi.

Dane statystyczne za ostatnie 13 lat (2000-2013) wskazują na pozytywną dynamikę przemieszczania się uczniów ze specjalnych szkół podstawowych do integracyjnych szkół podstawowych oraz ogólnodostępnych szkół podstawowych. Zaobserwowano także pewne spowolnienie procesu integracji. W 2009/2010 w podstawowych szkołach ogólnodostępnych i klasach integracyjnych uczyło się 60% uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, podczas gdy w 2012/2013 ok. 58,75%. Na poziomie gimnazjum 42,3% uczniów ze SPE odbywało edukację w klasach integracyjnych i ogólnodostępnych. Proces wspólnej edukacji uczniów pełnosprawnych i niepełnosprawnych jest bardzo złożony i wymaga działań systemowych.

Bibliografia

1. Al-Khamisy, D. (2013). Edukacja włączająca edukacją dialogu. Warszawa: Wydawnictwo Akademii pedagogiki specjalnej. **2. Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013**, GUS, s. 91; pobrane z http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/E_oswiata_i_wychowanie_2012-2013.pdf (data dostępu: 09.03.2015). **3. Rozporządzenie** Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. **4. Rozporządzenie** Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. **5. Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty.** Dz. U. 1991

nr 95 poz. 425. **6.**www.portaloswiatowy.pl/akty-prawne/ustawa-o-systemie-swiaty (dostęp: 13.03.2015)

E.M. Kulesza. **Students with special educational needs in the elementary and secondary /gymnasium/ schools in period 2000-2013 in polish system of education.** The article presents the Polish law and the types of educational institutions for students, including students with special needs. The author analyzes in detail the statistical data for the last 13 years concerning the number of students with disabilities and disturbances in primary and secondary (gymnasium) schools. The paper focuses on the positive changes in education and the reasons for slowing the process of integration.

Key words: students, special educational needs, elementary school, gymnasium.

Received 20.04.2015

Reviewed 15.05.2015

Accepted 12.06.2015

УДК 376-056.264:51

Л.І. Лісова
ruzhitska@rambler.ru

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЕТАПНОГО ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ АРИФМЕТИЧНИХ ЗАДАЧ

Lisova L.I. Characteristics of phased development of educational activity of children with severe speech disorders in the process of solving arithmetic problems / L.I. Lisova // Actual problems of the correctional education : Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Edition VI. Issue 1.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 180–192

Л.І. Лісова. Характеристика поетапного формування навчальної діяльності в молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення у процесі розв'язування арифметичних задач. У даній статті запропонована методика поетапного формування навчальної діяльності в молодших школярів з тяжкими порушеннями